

KW

Kodeks wykroczeń

KPW

Kodeks postępowania
w sprawach o wykroczenia

teksty ustaw
wydanie 24

Stan prawny na 24 września 2024 r.

Wydawczyni
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Mariusz Kurzyński

Tytuły umieszczone nad jednostkami redakcyjnymi
i wyróżnione tekstem pogrubionym pochodzą
od wydawnictwa i nie są częścią aktu normatywnego.

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8390-164-0
24. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń	7
CZĘŚĆ OGÓLNA	9
Rozdział I. Zasady odpowiedzialności	9
Rozdział II. Kary, środki karne i zasady ich wymiaru	14
Rozdział III. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego	21
Rozdział IV. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu	22
Rozdział V. Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie ukarania	23
Rozdział VI. Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych	24
Rozdział VII. Stosunek do ustaw szczególnych	25
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	25
Rozdział VIII. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	25
Rozdział IX. Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	33
Rozdział X. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	37
Rozdział XI. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	43
Rozdział XII. Wykroczenia przeciwko osobie	52

Rozdział XIII. Wykroczenia przeciwko zdrowiu	54
Rozdział XIV. Wykroczenia przeciwko mieniu	57
Rozdział XV. Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów	61
Rozdział XVI. Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	66
Rozdział XVII. Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	67
Rozdział XVIII. Wykroczenia przeciwko obowiązкови ewidencji	68
Rozdział XIX. Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	69
 Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Przepisy wprowadzające	
Kodeks wykroczeń	75
Rozdział I. Przepisy ogólne	77
Rozdział II. Zmiany w przepisach obowiązujących	78
Rozdział III. Przepisy przejściowe i końcowe	82
Skorowidz	85
 Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	
DZIAŁ I. Zasady ogólne	99
DZIAŁ II. Sąd	103
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	103
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego	105
DZIAŁ III. Strony, obrońcy i pełnomocnicy	106
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	106
Rozdział 4. Obwiniony i jego obrońca	107
Rozdział 5. Pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy i pełnomocnicy	109
DZIAŁ IV. Czynności procesowe	112
DZIAŁ V. Dowody	118

Rozdział 6. Przepisy ogólne	118
Rozdział 7. Przeprowadzanie poszczególnych dowodów.	
Przeszukanie	119
DZIAŁ VI. Środki przymusu	121
Rozdział 8. Zatrzymanie	121
Rozdział 9. Zabezpieczenie i zajęcie przedmiotów	123
Rozdział 10. Kary porządkowe i pozostałe środki przymusu	124
DZIAŁ VII. Czynności wyjaśniające	126
DZIAŁ VIII. Postępowanie zwyczajne	129
Rozdział 11. Wszczęcie postępowania. Orzekanie przed rozprawą	129
Rozdział 12. Przygotowanie do rozprawy	133
Rozdział 13. Rozprawa	136
Rozdział 14. Postępowanie w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	142
DZIAŁ IX. Postępowania szczególne	144
Rozdział 15. Postępowanie przyspieszone	144
Rozdział 16. Postępowanie nakazowe	148
Rozdział 17. Postępowanie mandatowe	148
DZIAŁ X. Środki odwoławcze	159
DZIAŁ XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	162
Rozdział 18. Kasacja	162
Rozdział 19. Wznowienie postępowania	163
DZIAŁ XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia	163
Rozdział 20. Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie	163
DZIAŁ XIII. Postępowanie w sprawach ze stosunków międzynarodowych	165

Rozdział 20a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	165
Rozdział 20b. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub też orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym	166
Rozdział 20c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie dowodu na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego oraz wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej	167
DZIAŁ XIII. Koszty postępowania	167
 Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Przepisy wprowadzające	
Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia	171
Rozdział 1. Przepisy ogólne	173
Rozdział 2. Zmiany w przepisach obowiązujących	175
Rozdział 3. Przepisy przejściowe i końcowe	179
 Skorowidz	183

USTAWA

z dnia 20 maja 1971 r.

KODEKS WYKROCZEŃ

(tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 2119)

KODEKS WYKROCZEŃ

OSTATNIE ZMIANY:

- **12 maja 2023 r.** – ustawa z 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustaw w celu likwidowania zbędnych barier administracyjnych i prawnych (Dz.U. poz. 803)
 - **22 czerwca 2023 r.** – ustawa z 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 535)
 - **7 sierpnia 2023 r.** – ustawa z 26 maja 2023 r. o aplikacji mObywatel (Dz.U. poz. 1234)
 - **15 sierpnia 2023 r.** – ustawa z 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 289)
 - **1 października 2023 r.** – ustawa z 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2600)
 - **3 października 2023 r.** – obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 4 września 2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Kodeks wykroczeń (Dz.U. poz. 2119)
 - **18 kwietnia 2026 r.** – *ustawa z 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1634)*
-

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I

Zasady odpowiedzialności

Wykroczenie

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany.

§ 2. Nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Kolizja ustaw w czasie

Art. 2. § 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia wykroczenia, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty orzeczeniem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, ukaranie uważa się za niebyłe.

Przekształcenie przestępstwa w wykroczenie. Zamiana kary

Art. 2a. § 1. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo na karę pozbawienia wolności stanowi wykroczenie, orzeczona kara podlegająca wykonaniu ulega zamianie na karę aresztu w wysokości równej górnej granicy ustawowego zagrożenia za taki czyn, a jeżeli ustawa nie przewiduje za ten czyn kary aresztu, na karę ograniczenia wolności, a jeżeli ustawa nie przewiduje za ten czyn kary ograniczenia wolności

– na karę grzywny, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie w kwocie od 10 do 250 złotych i nie przekraczając górnej granicy tego rodzaju kary przewidzianej za ten czyn.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo na grzywnę lub karę ograniczenia wolności stanowi wykroczenie, orzeczone kary ulegają zamianie tylko wówczas, gdy kara grzywny lub ograniczenia wolności podlegająca wykonaniu przekroczyłaby górną granicę ustawowego zagrożenia przewidzianą za ten czyn. Wówczas orzeczoną karę grzywny lub ograniczenia wolności zamienia się na karę w wysokości górnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianej za dany czyn. Jeżeli za dany czyn nie jest przewidziana kara ograniczenia wolności, orzeczoną karę ograniczenia wolności zamienia się na karę grzywny, przy czym miesiąc ograniczenia wolności przyjmuje się za równoważny grzywnie od 100 do 2500 złotych nieprzekraczającej górnej granicy ustawowego zagrożenia za ten czyn.

§ 3. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo stanowi wykroczenie, orzeczone środki karne, środki kompensacyjne, środki związane z poddaniem sprawcy próbie, środki zabezpieczające, o których mowa w art. 93a Kodeksu karnego, oraz przepadek podlegają wykonaniu na podstawie przepisów dotychczasowych.

§ 4. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym na karę pozbawienia wolności za przestępstwo stanowi wykroczenie i kara ta była podstawą orzeczenia kary łącznej, kara łączna traci moc. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym na karę ograniczenia wolności albo grzywny stanowi wykroczenie i kary te były podstawą orzeczenia kary łącznej, kara łączna traci moc tylko w razie wydania postanowienia w wypadku, o którym mowa w § 2. W razie potrzeby sąd wydaje wyrok łączny.

§ 5. Przepisów § 1–4 nie stosuje się, jeżeli ich zastosowanie powoduje skutki prawne mniej korzystne dla sprawcy niż stosowanie ustawy obowiązującej poprzednio.

Zasada terytorialności. Zasada podmiotowa i przedmiotowa

Art. 3. § 1. Na zasadach określonych w niniejszej ustawie odpowiada ten, kto popełnił wykroczenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym.

§ 2. Odpowiedzialność za wykroczenie popełnione za granicą zachodzi tylko wtedy, gdy przepis szczególny taką odpowiedzialność przewiduje.

Czas i miejsce popełnienia wykroczenia

Art. 4. § 1. Wykroczenie uważa się za popełnione w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany.

§ 2. Wykroczenie uważa się za popełnione na miejscu, gdzie sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek nastąpił lub miał nastąpić.

Zasada winy w prawie wykroczeń

Art. 5. Wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślnie.

Wykroczenie umyślne i nieumyślne

Art. 6. § 1. Wykroczenie umyślne zachodzi wtedy, gdy sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia na to się godzi.

§ 2. Wykroczenie nieumyślne zachodzi, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia je jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć.

Błąd co do zagrożenia czynu karą (karalności). Błąd co do faktu

Art. 7. § 1. Nieświadomość tego, że czyn jest zagrożony karą, nie wyłącza odpowiedzialności, chyba że nieświadomość była usprawiedliwiona.

§ 2. Nie popełnia wykroczenia umyślnego, kto pozostaje w błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego.

Wiek sprawcy

Art. 8. Na zasadach określonych w niniejszej ustawie odpowiada ten, kto popełnia czyn zabroniony po ukończeniu lat 17.

Zbieg przepisów w prawie wykroczeń. Zbieg wykroczeń

Art. 9. § 1. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona wykroczeń określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy, stosuje się przepis przewidujący najsu-

rowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu środków karnych na podstawie innych naruszonych przepisów.

§ 2. Jeżeli jednocześnie orzeka się o ukaraniu za dwa lub więcej wykroczeń, wymierza się łącznie karę w granicach zagrożenia określonych w przepisie przewidującym najsurowszą karę, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu środków karnych na podstawie innych naruszonych przepisów.

Zbieg wykroczenia z przestępstwem

Art. 10. § 1. Jeżeli czyn będący wykroczeniem wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa, orzeka się za przestępstwo i za wykroczenie, z tym że jeżeli orzeczono za przestępstwo i za wykroczenie karę lub środek karny tego samego rodzaju, wykonuje się surowszą karę lub środek karny. W razie uprzedniego wykonania łagodniejszej kary lub środka karnego zalicza się je na poczet surowszych.

§ 2. Przy zaliczaniu kar przyjmuje się jeden dzień aresztu za równoważny jednemu dniowi pozbawienia wolności, dwóm dniom ograniczenia wolności oraz grzywnie w kwocie od 20 do 150 złotych.

§ 3. Karę aresztu orzeczoną za wykroczenie uważa się za karę tego samego rodzaju co kara pozbawienia wolności orzeczona za przestępstwo.

§ 4. Zaliczeniu, o którym mowa w § 1, nie podlegają środki karne w postaci:

- 1) nawiązki, jeżeli za wykroczenie i za przestępstwo orzeczono je na rzecz różnych podmiotów;
- 2) obowiązku naprawienia szkody, jeżeli za wykroczenie i za przestępstwo orzeczono je w związku z różnym rodzajem szkód.

Zaliczanie kar za wykroczenia wyczerpujące znamiona przestępstwa ze względu na łączną wartość mienia

Art. 10a. § 1. Jeżeli czyn będący wykroczeniem, za które wymierzono karę lub środek karny, stanowi, wspólnie z innym czynem lub czynami, ze względu na łączną wartość mienia przestępstwo, za które wymierzono karę lub środek karny tego samego rodzaju, wykonuje się surowszą karę lub środek karny. Przepisy art. 10 § 1 zdanie drugie oraz § 2–4 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W wypadku dwóch lub więcej czynów będących wykroczeniami, o których mowa w § 1, za karę lub środek karny wymierzony za wykroczenie w rozumieniu § 1 uznaje się sumę kar lub środków karnych wymierzonych za te wykroczenia.

Usiłowanie wykroczenia

Art. 11. § 1. Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje.

§ 2. Odpowiedzialność za usiłowanie zachodzi, gdy ustawa tak stanowi.

§ 3. Karę za usiłowanie wymierza się w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego wykroczenia.

§ 4. Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od czynu lub zapobiegł skutkowi stanowiącemu znamię czynu zabronionego.

Podżeganie do wykroczenia

Art. 12. Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

Pomocnictwo do wykroczenia

Art. 13. Odpowiada za pomocnictwo, kto w zamiarze, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, w szczególności dostarczając narzędzie, środek przewozu, udzielając rady lub informacji; odpowiada za pomocnictwo także ten, kto wbrew prawnemu, szczególnemu obowiązkowi niedopuszczenia do popełnienia czynu zabronionego swoim zaniechaniem ułatwia innej osobie jego popełnienie.

Odpowiedzialność podżegacza i pomocnika. Zasada indywidualizacji winy

Art. 14. § 1. Odpowiedzialność za podżeganie i pomocnictwo zachodzi wtedy, gdy ustawa tak stanowi i tylko w razie dokonania przez sprawcę czynu zabronionego.

§ 2. Każdy ze współdziałających w popełnieniu czynu zabronionego odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych współdziałających.

§ 3. Karę za podżeganie lub za pomocnictwo wymierza się w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego wykroczenia.

Obrona konieczna

Art. 15. Nie popełnia wykroczenia, kto w obronie koniecznej odpięra bezpośredni bezprawny zamach na jakiekolwiek dobro chronione prawem.

Stan wyższej konieczności

Art. 16. § 1. Nie popełnia wykroczenia, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone nie przedstawia wartości oczywiście większej niż dobro ratowane.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwa osobiste.

Wyłączenie odpowiedzialności sprawcy niepczytalnego

Art. 17. § 1. Nie popełnia wykroczenia, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.

§ 2. Jeżeli w czasie popełnienia wykroczenia zdolność rozpoznawania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, można odstąpić od wymierzenia kary lub środka karnego.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wykroczenia wprowadził się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Rozdział II

Kary, środki karne i zasady ich wymiaru

Kary (zasadnicze)

Art. 18. Karami są:

- 1) areszt;
- 2) ograniczenie wolności;
- 3) grzywna;
- 4) nagana.

Kara aresztu

Art. 19. Kara aresztu trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach.

Kara ograniczenia wolności

Art. 20. § 1. Kara ograniczenia wolności trwa 1 miesiąc.

§ 2. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności ukarany:

- 1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu;
- 2) jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne;
- 3) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Świadczenia związane z obowiązkiem pracy

Art. 21. § 1. Obowiązek określony w art. 20 § 2 pkt 2 polega na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w odpowiednim zakładzie pracy, placówce służby zdrowia, opieki społecznej, organizacji lub instytucji niosącej pomoc charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej w wymiarze od 20 do 40 godzin.

§ 2. W stosunku do osoby zatrudnionej organ orzekający, zamiast obowiązku określonego w § 1, może orzec potrącenie od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę na rzecz Skarbu Państwa albo na cel społeczny wskazany przez organ orzekający; w okresie odbywania kary ukarany nie może rozwiązać bez zgody sądu stosunku pracy.

§ 3. (*uchylony*)

Inne obowiązki w ramach kary ograniczenia wolności

Art. 22. Wymierzając karę ograniczenia wolności, organ orzekający może zobowiązać ukaranego do:

- 1) naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej wykroczeniem;
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego.

Zastępcza kara za karę ograniczenia wolności

Art. 23. § 1. Jeżeli ukarany uchyła się od odbywania kary ograniczenia wolności lub wykonania nałożonych na niego obowiązków, a także w przypadku

gdy ukarany wykonał część kary ograniczenia wolności, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu w wymiarze odpowiadającym karze ograniczenia wolności pozostałej do wykonania, przyjmując, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny dwóm dniom kary ograniczenia wolności.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary aresztu przysługuje zażalenie.

Grzywna

Art. 24. § 1. Grzywnę wymierza się w wysokości od 20 do 5000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 1a. Za wykroczenia określone w art. 86 § 1, 1a i 2, art. 86b § 1, art. 87 § 1, art. 92 § 1 i 2, art. 92a § 2, art. 92b, art. 93 § 1, art. 94 § 1, art. 96 § 3 lub art. 97a grzywnę wymierza się w wysokości do 30 000 złotych.

§ 2. Jeżeli za wykroczenie popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wymierzono karę aresztu, orzeka się obok tej kary również grzywnę, chyba że orzeczenie grzywny nie byłoby celowe.

§ 3. Wymierzając grzywnę, bierze się pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Praca społecznie użyteczna za grzywnę. Zastępcza kara aresztu

Art. 25. § 1. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd może zamienić grzywnę na pracę społecznie użyteczną, określając czas jej trwania. Praca społecznie użyteczna trwa najkrócej tydzień, najdłużej 2 miesiące. Przepisy art. 20 § 2 i art. 21 § 1 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary aresztu, gdy:

- 1) ukarany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie § 1 albo uchyla się od jej wykonania, lub
- 2) zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa.

§ 3. Zarządzając wykonanie zastępczej kary aresztu sąd przyjmuje, że jeden dzień zastępczej kary aresztu jest równoważny grzywnie od 20 do 150 złotych; kara zastępcza nie może przekroczyć 30 dni aresztu.

§ 4. Na postanowienie w przedmiocie kar zastępczych, o których mowa w § 1 i 2, przysługuje zażalenie.

Przeszkody w orzekaniu kary aresztu

Art. 26. Nie można wymierzyć kary aresztu lub zastępczej kary aresztu, jeżeli warunki osobiste sprawcy uniemożliwiają odbycie tej kary.

Uwolnienie od zastępczej kary aresztu lub wykonywania pracy społecznie użytecznej

Art. 27. § 1. Od zastępczej kary aresztu lub wykonywania pracy, o której mowa w art. 25 § 1, sprawca może być uwolniony w każdym czasie przez wpłacenie kwoty pieniężnej przypadającej jeszcze do uiszczenia.

§ 2. Jeżeli grzywna została uiszczona w części, karę zastępczą zmniejsza się w sposób odpowiadający stosunkowi kwoty zapłaconej w wysokości grzywny.

Środki karne (kary dodatkowe)

Art. 28. § 1. Środkami karnymi są:

- 1) zakaz prowadzenia pojazdów;
- 2) przepadek przedmiotów;
- 3) nawiązka;
- 4) obowiązek naprawienia szkody;
- 5) podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególnie sposób;
- 6) inne środki karne określone przez ustawę.

§ 2. Środki karne można orzec, jeżeli są one przewidziane w przepisie szczególnym, a orzeka się je, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

§ 3. Przepadek przedmiotów można orzec, choćby zachodziła okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy.

§ 4. Obowiązek naprawienia szkody orzeka się w sposób określony w przepisie szczególnym.

Zakaz prowadzenia pojazdów

Art. 29. § 1. Zakaz prowadzenia pojazdów wymierza się w miesiącach lub latach, na okres od 6 miesięcy do 3 lat.

§ 2. Orzekając zakaz prowadzenia pojazdów określa się rodzaj pojazdu, którego zakaz dotyczy.

§ 3. Zakaz, o którym mowa w § 1, obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 4. Na poczet zakazu prowadzenia pojazdów zalicza się okres zatrzymania prawa jazdy lub innego dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdu.

Przepadek przedmiotów

Art. 30. § 1. Przepadek przedmiotów obejmuje narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, a jeżeli przepis szczególny tak stanowi – także przedmioty pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia.

§ 2. Przepadek przedmiotów niebędących własnością sprawcy wykroczenia można orzec tylko wtedy, gdy przepis szczególny tak stanowi.

§ 3. Przepadek przedmiotów następuje z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 4. Przedmioty objęte przepadem przechodzą na własność Skarbu Państwa, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 5. Przepadku nie orzeka się, jeżeli byłoby to niewspółmierne do wagi popełnionego wykroczenia, chyba że chodzi o przedmiot pochodzący bezpośrednio z wykroczenia.

Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości

Art. 31. § 1. Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób orzeka się wtedy, gdy może to mieć znaczenie wychowawcze.

§ 2. Środek karny określony w § 1 polega na ogłoszeniu orzeczenia w zakładzie pracy, w uczelni, w miejscu zamieszkania ukaranego, w innym właściwym miejscu lub w inny stosowny sposób. Ogłoszenie może nastąpić na koszt ukaranego.

Orzekanie nawiązki

Art. 32. Nawiązkę orzeka się na rzecz pokrzywdzonego w wypadkach przewidzianych w przepisach szczególnych.

Ogólne dyrektywy wymiaru kary. Szczególne okoliczności wymiaru kary

Art. 33. § 1. Organ orzekający wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę za dane wykroczenie, oceniając stopień społecznej szkodliwości czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do ukaranego.

§ 2. Wymierzając karę, organ orzekający bierze pod uwagę w szczególności rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej wykroczeniem, stopień winy, pobudki, sposób działania, stosunek do pokrzywdzonego, jak również właściwości, warunki osobiste i majątkowe sprawcy, jego stosunki rodzinne, sposób życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu wykroczenia.

§ 3. Jako okoliczności łagodzące uwzględnia się w szczególności:

- 1) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem ciężkich warunków rodzinnych lub osobistych;
- 2) działanie sprawcy wykroczenia pod wpływem silnego wzburzenia wywołanego krzywdzącym stosunkiem do niego lub do innych osób;
- 3) działanie z pobudek zasługujących na uwzględnienie;
- 4) prowadzenie przez sprawcę nienagannego życia przed popełnieniem wykroczenia i wyróżnianie się spełnianiem obowiązków, zwłaszcza w zakresie pracy;
- 5) przyczynienie się lub staranie się sprawcy o przyczynienie się do usunięcia szkodliwych następstw swego czynu.

§ 4. Jako okoliczności obciążające uwzględnia się w szczególności:

- 1) (*uchylony*)
- 2) działanie sprawcy w celu osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej;
- 3) działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie;
- 4) (*uchylony*)
- 5) uprzednie ukaranie sprawcy za podobne przestępstwo lub wykroczenie;
- 6) chuligański charakter wykroczenia;
- 7) działanie pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innej podobnie działającej substancji lub środka;
- 8) popełnienie wykroczenia na szkodę osoby bezradnej lub osoby, której sprawca powinien okazać szczególne względy;
- 9) popełnienie wykroczenia we współdziałaniu z małoletnim.

§ 5. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio do środków karnych.